

Úvod do obchodního práva

- pojem
- předmět
- systém
- prameny
- nová úprava

12. 10. 2012

Obchodní právo - právní odvětví ?

* je subsystémem (částí) **pozitivního práva**

* je samostatnou **vědeckou** právní disciplínou

* je samostatnou **pedagogickou** disciplínou

Obchodní právo – subjektivní a objektivní vymezení

právo kupců, **obchodníků**
(ius mercatorum)

+

právo **obchodů**
(ius commercium)

= smíšený princip

Obchodní právo – místo v systému práva

= průřezové právní odvětví

- především **právem soukromým**

(většina právních norem je subsystémem občanského práva hmotného);

- některé předpisy i z **veřejného práva**

(např. civilní proces: obch. rejstřík, konkurs a vyrovnání, správní právo: kartelové právo, živnostenské právo)

Obchodní právo – předmět

= soubor právních předpisů, jež platí pro úsek vzájemných styků lidských,
jež nazýváme obchodem /Malovský-Wenig, A., 1947/

- 1) Obchodní společnosti, družstva
- 2) Soutěžní právo
- 3) Obchody
- 4) Cenné papíry

Obchodní právo – systém (v nauce)

I. Obecná část

- zákl. otázky, základní pojmy obchodního práva

II. Zvláštní část

- hospodářská soutěž
- obchodní společnosti, družstva
- obchodní závazkové vztahy
- cenné papíry

Rakousko-Uhersko, ČSR:

- * **obecný zákoník obchodní z r. 1863** v Rakousku – pak recepční zák. č.11/1918 Sb. pro ČSR
- obchodní zákoník z r. 1875** v Uhrách – platil pak na Slovensku a v Podk.Rusi
- + *obecný zákoník občanský (ABGB) z r. 1811* v Rakousku

ČSSR:

- **občanský zákoník č. 141/1950 Sb.** – sjednocení soukr. práva do jedné kodifikace

ČSSR:

- občanský zákoník č. 40/1964 Sb. + zákon o rodině (1963), + zákoník práce (1965)
- **hospodářský zákoník č. 109/1964 Sb.**
- zákoník mezinárodního obchodu č. 101/1963 Sb.

ČSSR, ČSFR, ČR - situace po r. 1989:

- občanský zákoník č. 40/1964 Sb. (z. č. 509/1991 Sb.) - dále jen obč. zák.
- **obchodní zákoník č. 513/1991 Sb.** (pro ČSFR; po rozdělení 1.1.1993 pro ČR a pro SR zvlášť) – dále jen obch. zák.

ČR - příprava rekodifikace od r. 2000:

- věcný záměr rekodifikace schválen vládou 18. dubna 2001, (ideovým zdrojem byl mj. vládní návrh obč. zákoníku bývalého Československa z r. 1937, který nebyl jako zákon přijat)
- **nový občanský zákoník** schválen horní komorou parlamentu 25. ledna 2012,
- senát aktivně schválil návrhy zákonů, které společně s obč. zák. tvoří rekodifikaci soukr. práva v ČR: **zák. o obchod.korporacích** a zák. o mezinár.právu soukromém

Prezident republiky Václav Klaus podepsal **nový občanský zákoník v únoru 2012**

„Je to historický okamžik. Byl dokončen proces přijímání zákona, který je po Ústavě druhým nejvýznamnějším zákonem země a který ovlivní každodenní život občanů,“ uvedl ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil.

ZÁKON č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ze dne 3. února 2012

Zdroj: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/aktuality.html>

Prameny obchodního práva

podle § 1 odst. 1 a 2

**zák. č. 513/1991 Sb.,
obch. zák.**

Obchodní zákoník

upravuje:

- postavení podnikatelů,
- obchodní závazkové vztahy,
- jiné vztahy s podnikáním související

Předpisy práva občanského,
tj. občanský zákoník a další zákony

Obchodní zvyklosti

Zásady, na nichž spočívá obchodní zákoník

(např. zásada smluvní volnosti, autonomie vůle, poctivého obchodního styku, zachování základního kapitálu, ochrany menšinových práv, dobrých mravů soutěže)

ČÁST PRVNÍ

Obecná ustanovení

HI. I
Základní ustanovení

§ 1 - 20

HI. II
Podnikání zahranič.osob

§ 21 - 26

HI. III
Obchodní rejstřík

§ 27 - 38l

HI. IV
Účetnictví podnikatelů

§ 39 - 40

HI. V
Hospodářská soutěž

§ 41 - 55

ČÁST DRUHÁ

Obchodní společnosti a družstva

HI. I
Obchodní společnosti

Díl I: Obecná ustanovení
§ 56 - 75c

Díl II: Veřejná obchodní společnost

Díl III: Komanditní společnost

Díl IV: Společnost s ruč.omezeným

Díl V: Akciová společnost

§ 56 - 220

HI. II
Družstva

(přiměřeně)

§ 221 - 260

ČÁST TŘETÍ

Obchodní závazkové vztahy

HI. I
Obecná ustanovení

§ 261 - 408

HI. II
Zvláštní ustanovení o některých obchodních závazkových vztazích

§ 409 - 728

HI. III
Zvláštní ustanovení pro závazk.vztahy v mezinár.obchodu

§ 729 - 755

ČÁST ČTVRTÁ

Ustanovení společná, přechodná a závěrečná

§ 756 - 775

Ustanovení zásadně **kogentní povahy**,
platí zde § 2 odst. 3 obč. zák. (k dispozit. ustan.)

Část první:

Obecná
ustanovení

Část druhá:

Obchodní společnosti
a družstva

Část čtvrtá:

Ustanovení společná,
přechodná a závěrečná

Ustanovení zásadně **dispozitivní povahy**,
zde neplatí § 2 odst. 3 obč. zák.,
ale § 263 odst. 1 a 2 obch. zák.
(taxativní výčet kogentních ustanovení)

Část třetí:

Obchodní závazkové vztahy

Vztah obchodního zákoníku a občanského zákoníku

I. Obch. zák. upravuje některé otázky samostatně :

Otázky neupravené v obč. zák.
např. obch. společnosti, družstva,
prokura, bankovní záruka,
smlouva o prodeji podniku, sml. o úvěru

Otázky upravené také v obč. zák.
např. ručení, promlčení,
kupní smlouva (movité věci),
smlouva o dílo

bez použití obč. zák.

II. Obch. zák. upravuje určité otázky, ale nikoliv samostatně :

Úprava v obch. zák. má povahu odchylek nebo doplňků úpravy v obč. zák.

např.

Některá ustanovení o uzavírání smlouvy § 269 – 288 + § 43 nsl. obč.z.

Některá ust. o smluvní pokutě § 300 – 302 + § 544 nsl. obč.z.

Některá ust. o zániku nesplněn. závazku § 344 – 357 + § 570 nsl. obč.z.

III. Obch. zák. neupravuje určité otázky vůbec :

neupravuje

Úprava výlučně podle obč. zák.

např. smluvní zastoupení podnikatele § 31 nsl.

smlouva darovací § 628 nsl.

smlouva kupní (nemovité věci!) § 588 nsl.

Vztah obchodního zákoníku, občanského zákoníku a dalších (zvláštních) právních předpisů

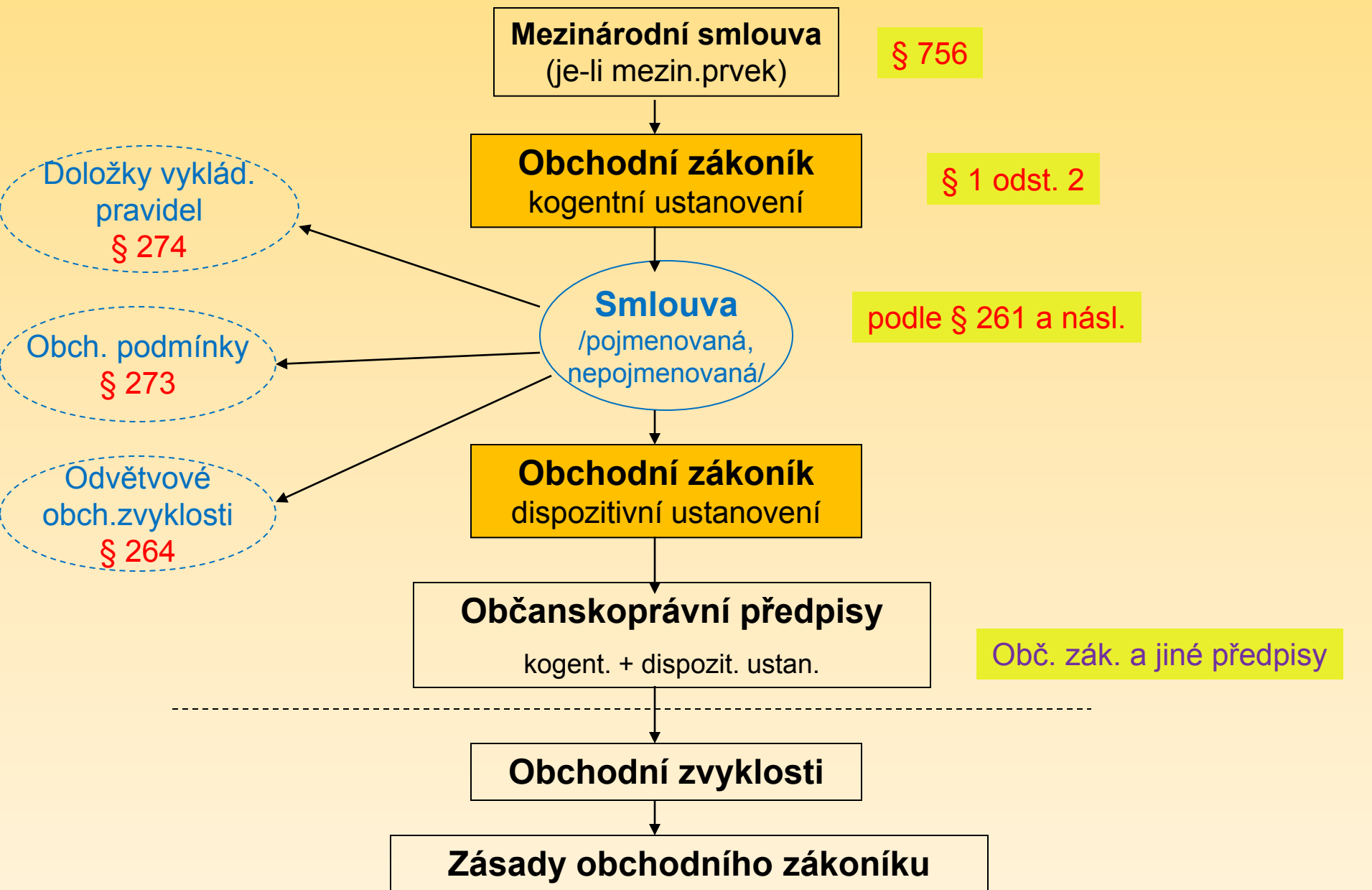
Např.

Akciová společnost → obchodní zákoník (§ 56 – 75b, §154 – 220)

- akcie (= cenný papír)
 - zákon o cenných papírech (obec.),
občanský zákoník (obec.),
↓
obchodní zákoník (zvl. - § 155),
↓
zákon směnečný a šekový (zvl.).
+
zákon o podnikání na kapit. trhu (zvl.)
+
zákon o přeměnách obch. spol. a družstev (zvl.)

Prameny obch. práva (uzavírání obch.-právní smlouvy)

zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Prameny obch. práva
(uzavírání obč.-právní smlouvy mezi podnikateli)

zák. č. 513/1991 Sb.,
obchodní zákoník

První část – OBECNÁ ČÁST (§ 1 - § 654):

- **Předmět úpravy a její základní zásady,**
- **Osoby** (Všeobec. ustan., Fyzické osoby, Právnícké osoby, Spotřebitel, Podnikatel)
- **Zastoupení** (Všeobec. ust., Smluvní zast., Zákonné zast. a opatrovnictví)
- **Věci a jejich rozdělení** (Všeobec. ust., Rozdělení věcí, Součást věci a příslušenství věci, Cenný papír),
- **Právní skutečnosti** (Právní jednání, Právní události, Promlčení a prekluze).

Druhá část – RODINNÉ PRÁVO (§ 655 – § 975):

- **Manželství** (Všeobec. ust., Vznik m., Zdánlivé m. a neplatnost m., Povinnosti a práva manželů, Zánik m.)
- **Příbuzenství a švagrovství** (Všeob. ust., Poměry mezi rodiči a dítětem),
- **Poručenství a jiné formy péče o dítě** (Poručenství, Opatrovnictví dítěte, Svěření dítěte do péče jiné osoby a pěstounství, Ústavní výchova).

Třetí část - ABSOLUTNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA (§ 976 – § 1720):

- **Všeobecná ustanovení**,
- **Věcná práva** (Obec. ust., Držba, Vlastnictví, Spoluvlastnictví, Věcná práva k cizím věcem, Správa cizího majetku),
- **Dědické právo** (Právo na pozůstalost, Pořízení pro případ smrti, Odkaz, Zákonná posloupnost, Povinný díl, Právo některých osob na zaopatření, Přechod pozůstalosti na dědice).

Čtvrtá část - RELATIVNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA (§ 1721 – § 3014):

- **Všeobecná ustanovení o závazcích** (Vznik závazků, Obsah závazků, Závazky ze smluv uzavíraných se spotřebitelem, Společné dluhy a pohledávky, Změny závazků, Zánik závazků, Zajištění a utvrzení dluhů);
- **Závazky z právních jednání** (Převedení věci do vlastnictví jiného, Přenechání věci k užití jinému, Pracovní poměr, Závazky ze schovacích smluv, Závazky ze smluv příkazního typu, Zájezd, Závazky ze smluv o přepravě, Dílo, Péče o zdraví, Kontrolní činnost, Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu, Závazky ze zaopatřovacích smluv, Společnost, Tichá společnost, Závazky z odvážných smluv, Závazky z právního jednání jedné osoby),
- **Závazky z deliktů** (Náhrada majetk. a nemajetk. újmy, Zneužití a omezení soutěže),
- **Závazky z jiných právních důvodů** (Bezdůvodné obohacení, Nepříkázané jednání a upotřebení cizí věci k prospěchu jiného)

Pátá část - USTANOVENÍ SPOLEČNÁ, PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ (§ 3015 - § 3081)

- Ustanovení společná

(pravidla obdobného použití některých ustanovení zákona ve vyjmenovaných situacích a vztazích),

- Ustanovení přechodná a závěrečná

(pravidla přechodu ze současné právní úpravy na nový právní pořádek).

Zákon nabude účinnosti 1. ledna 2014.

Rekodifikace: **nový občanský zákoník**

= kodex i pro podnikatele

zruší obč. zák. i obch. zákoník (§ 3080: 1., 72.)

Osoby § 15 – 435:

- zejména právnické osoby § 118 - 209, *korporace* § 210 a násl.,
- *spotřebitel* § 419,
- *podnikatel* § 420 – 422, k tomu i *obchodní firma* § 423 - 428, *sídlo podnikatele* § 429, *zastoupení podnikatele* § 430 - 435,
- zastoupení § 436 - 488: smluvní zastoupení (plná moc, *prokura*), *zákonné zastoupení* aj.

Věci § 489 - 544:

zejména *obchodní závod* § 502, *pobočka* § 503, *obchodní tajemství* § 504, *cenný papír* § 514 - 544

Právní skutečnosti § 545 – 654

zejména *právní jednání* (výklad, forma, neplatnost, relat.neúčinnost), *právní události, promlčení a prekluze*

Absolutní majetková práva § 976 – 1720:

věcná práva, dědické právo aj.

Relativní majetková práva § 1721 – 3014:

zejména *závazky* § 1721 – 3014 a *hospodářská soutěž, nekalá soutěž* § 2972 – 2990 (v pododd. zv. Náhrada při újmě na přirozených právech člověka u NŠ)

V ust. společ., přechod. a závěrečných § 2991 – 3081:

zejména *zveřejnění údajů* § 3018, *zahraniční osoba* § 3024, lhůty a doby, aj.

§ 3028

(1) **Tímto zákonem** se řídí **práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti**.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními **tohoto zákona** i **právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných**; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se **jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti** tohoto zákona, jakož i **práva a povinnosti z nich vzniklé**, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, **dosavadními právními předpisy**. **To nebrání ujednání stran**, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit **tímto zákonem** ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 3029

(1) Dovolávají-li se právní předpisy **ustanovení, která se tímto zákonem zrušují**, vstupují na jejich místo jim odpovídající **ustanovení tohoto zákona**.

(2) Nestanoví-li **tento zákon něco jiného**, **nejsou dotčena ustanovení právních předpisů** z oboru práva veřejného, jakož i ustanovení jiných právních předpisů upravujících zvláštní soukromá práva.

§ 3030

I na práva a povinnosti, která se posuzují podle dosavadních právních předpisů, se **použijí ustanovení části první hlavy I.**

Speciální úprava subjektů:

- zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon je *druhou částí rekodifikace soukromého práva* a úzce navazuje na **občanský zákoník**. Neopakuje pravidla obsažená v občanském zákoníku, ani nenabízí jinou variantu řešení pro tytéž subjekty, pouze **občanský zákoník** doplňuje a modifikuje. Reaguje na odlišnosti podnikatelského světa, zejména na vyšší míru předpokládané profesionality, kterou podnikatelé vykazují (vyšší právní vědomí, větší míra rizika apod.).

Současně je však zákon nastaven na propojení s novým insolvenčním zákonem a ostatními předpisy, které podnikání a související otázky upravují. Zásadní změny, které by měly nastat v těchto předpisech, budou provedeny po přijetí zákona v rámci dvouletého období do nabytí účinnosti **občanského zákoníku** (zejména změny daňové a účetní), tj. v letech 2012 – 2013.

Speciální úprava souvisejících otázek:

- živnostenský zákon,
- zemědělský zákon,
- zákon o účetnictví,
- zákon o ochraně hospodářské soutěže,
- zákon o ochraně spotřebitele,
- zákon o regulaci reklamy,
- zákon o ochranných známkách,
- zákon o podnikání na kapitálovém trhu,
- zákon o bankách,
- zákon směnečný a šekový aj.

Důvodová zpráva k návrhu OZ:

Osnova občanského zákoníku se však, vyjma řídkých a zvláště závažných případů, kde to vyžaduje srozumitelnost textu, **vyhýbá výslovným odkazům na existenci speciální úpravy ve zvláštních zákonech** či odkazům na možnost takových úprav, neboť se vzhledem k zásadě lex specialis derogat generali jedná o pravidlo samozřejmé, které by v důsledku toho muselo být jinak uváděno v každém jednotlivém ustanovení.